

ОБРАНИЙ СЛОВОМ: ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА МОРЕНЦЯ

28 червня 2021 р. відійшов у вічність знаний літературознавець і критик, автор праць із історії польського та українського письменства, доктор філологічних наук, професор, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри літературознавства та один із будівничих Національного університету «Киево-Могилянська академія» Володимир Пилипович Моренець.

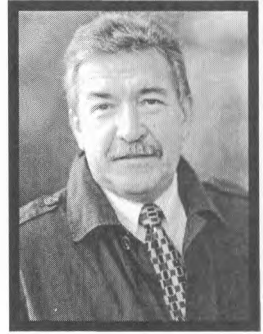
Володимир Моренець народився 9 червня 1953 р. в родині відомих філологів Вікторії Володимирівни та Пилипа Григоровича Моренців. 1975 р. закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, відділення славістики («польська і українська мова і література»).

У 1973—1974 рр. стажувався при Варшавському університеті. Для дипломного дослідження, яке згодом переросло в кандидатську дисертацію, він обрав творчість К. І. Галчинського. 1974 р. в журналі «Знання та праця» був презентований один із важливих результатів стажування В. Моренця в Польщі — велике інтерв'ю зі Станіславом Лемом. Але в 1970-ті роки, коли навіть «ходіння» до пам'ятника Тарасу Шевченку бралось «на олівець», польські зустрічі та попередні «ідеологічні відхилення» не залишилися непоміченими відповідними структурами. Унаслідок чого стала видача йому диплома з відзнакою, але абсолютно вільного, який він потім схарактеризує як «щось середнє між звичайним дипломом і “вовчим білетом”». Про вступ до аспірантури навіть не йшлося. Ці обставини виштовхнули його з фахового поля на довгих шість років. Протягом 1975—1977 рр. талановитий випускник філфаку був лаборантом Інституту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук при КДУ імені Т. Г. Шевченка, а від 1977-го до 1982-го року працював на посаді літературного працівника журналу «Економіка радянської України».

Від 1979 р. розпочинається 17-річний період активної фахової діяльності В. Моренця в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, успіхами та проблемами якого він переймався до останнього, з повагою, теплом і вдячністю говорив про багатьох співробітників. Уже як один із керівників Могилянки і завідувач літературознавчої кафедри науковець завжди в будь-яких проектах партнером №1 називав Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. У 1979—1982 рр. він навчався в заочній аспірантурі Інституту літератури, після чого успішно захистив кандидатську дисертацію з полоністики «Джерела поетики Конstantи Ільдефонса Галчинського». Того ж року був прийнятий до Спілки письменників України як критик, що стало певним маркером професійного визнання його активної фахової діяльності, яка розпочалася в роки «політекономічного заслання», коли критичні огляди в пресі ставали відадушиною та можливістю реалізації його буття в Слові. У 1990-х він став одним із засновників нового письменницького об'єднання — Асоціації українських письменників, віцепрезидентом якої був упродовж 1997—2004 рр.

Від 1983-го до 1987-го року Володимир Моренець, молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, працював у редакції журналу «Радянське літературознавство» (зараз — «Слово і Час»), де вів відділ критики та бібліографії. Унікальні спогади про редакційні будні, артистично й душевно відтворені Володимиром Пилиповичем у невимушеній атмосфері, створювали відчуття присутності в тому часі. Згодом науковець перейшов працювати до відділу української літератури ХХ ст., звідки 1989 р. вступив до докторантури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, підсумком перебування в якій став 1994 р. успішний захист докторської дисертації «Сучасна українська лірика: закономірності розвитку і логіка саморуху», де поєдналися його об'єктивність науковця та суб'єктивність критика. 1996 р. він був удостоєний звання лауреата Національної премії імені Т. Г. Шевченка у складі очолюваного В. Дончиком колективу авторів двотомної «Історії української літератури ХХ ст.» (1993—1995).

1996 р. В. Моренець прийняв пропозицію тодішнього керівництва Національного університету «Киево-Могилянська академія» (президента В. Брюховецького і ректора С. Іванюка) очолити кафедру, на яку покладалося завдання юридичного становлення філології в НаУКМА

(на 1996 р. спеціальності «філологія» в університеті не існувало). 1996 р. дослідник очолив створену на базі кафедри іноземних мов і кафедри світової літератури та компаративістики кафедру філології (сучасна назва — кафедра літературознавства). Паралельно з розбудовою філологічного напрямку в НаУКМА вчений із жовтня 1999 р. вже як декан магістеріуму (1999—2003) скерував свої адміністративні здібності на відкриття нових магістерських програм, яких тоді суттєво додалося.

Підготовка науковців нової генерації стала наступним важливим завданням уже на посаді віцепрезидента з науково-навчальних студій (2003—2005; 2006—2011), а у 2005—2006 рр. — віцепрезидента з навчальної роботи. Паралельно ще і як голова Видавничої ради НаУКМА (2003—2015) він розвивав науково-видавничий напрям у НаУКМА, забезпечував виконання міжнародних наукових проєктів, видання колективних та індивідуальних монографій, періодичних фахових видань. На посаді віцепрезидента з науково-навчальних студій В. Моренець почав разом із колегами і міжнародними партнерами розробляти модель освітньо-наукових програм докторського рівня (PhD) в рамках проєкту TEMPUS і створювати Докторську школу в НаУКМА для впровадження структурованих PhD програм, що й було реалізовано протягом 2008—2015 рр.

Наступним етапом діяльності В. Моренця в НаУКМА стала посада першого віцепрезидента, віцепрезидента з наукової роботи НаУКМА (2011—2014). У 2014 р. виконував обов'язки президента НаУКМА, після чого, забезпечивши проведення демократичних виборів нового президента, повернувся на посаду першого віцепрезидента, віцепрезидента з наукової роботи, де ще пропрацював до квітня 2015 р. У червні 2015 р. пройшов конкурс на завідувача кафедри літературознавства та зосередився на черговому етапі розбудови могилянської літературознавчої школи.

За роки праці в НаУКМА вчений брав активну участь в атестації наукових кадрів, зокрема як член експертної ради ВАК України (1998—2004), як голова експертної ради ВАК України (2000—2004), голова Експертної комісії МОН України з літературознавства, мовознавства та мистецтвознавства (2009—2011), член спеціалізованої вченої ради Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1996—2003), голова спеціалізованої вченої ради в НаУКМА зі спеціальності 10.01.01 — українська література (2008—2013) та за спеціальностями 10.01.01 — українська література і 10.01.06 — теорія літератури (2014—2016). Підготував дев'ять кандидатів і докторів філологічних наук.

Був членом багатьох редакційних колегій поза НаУКМА, зокрема часописів «Слово і Час» та «Сучасність», а в Могилянці очолював редколегії видань «Наукові записки НаУКМА. Літературознавство» (2018—2019) та «Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (літературознавство)» (1998—2017), «Магістеріум. Літературознавчі студії» (1999—2017); був головним редактором тематичних збірників і колективних монографій. Близько десяти років як головний редактор розбудовував, формував і формулював основні засади та принципи політики англomовного електронного видання «Kyiv Mohyla Academy Journal». Останні роки важливою сферою діяльності науковця було поширення гуманітарних знань в інші професійні середовища, зокрема в сегмент бізнесу. Його співпраця з Києво-Могилянською бізнес-школою (КМБШ) виявлялася в просвітницьких, освітніх, видавничих проєктах.

Але в цьому божевільному, стрімкому трибі життя головним для Володимира Моренця було формування філолога-гуманітарія з широким, незарегаментованим поглядом на українські історико-культурні процеси в контексті світових. Він не зробив би всього того, що є в його «книжках, у вчинках, у випускниках тощо», якби не повсякчасне буття у Слові, яке вело, надихало, трепет перед яким завадив навіть опублікувати власні поетичні спроби. Вражають останні слова з його інтерв'ю ««Я прожив життя між Богом даних поетів...» розмова напередодні ювілею»: «Все, що мене тут тримає і оточує, існуватиме, коли мене не стане: і сміх не урветься, й навіть найтонша антена на даху чи найменший листок на каштані не здригнеться, коли я відійду. Так і має бути, бо інакше — навіщо все? Справді, те, що тебе породжує, не передає тобі у часі, але може тривати за часами, відведеними власне тобі».

Так і буде...

Наталія ПЕЛЕШЕНКО